

ORGANIZACE OBRANNÉHO BOJE

DIVIZE V HORÁCH

Obranný boj divize (pluku) v horách organizujeme v souladu s obecnými principy pro obranu v normálních podmínkách, ovšem s přihlédnutím ke zvláštnostem terénu a svérázným meteorologickým podmínkám. Proto velitelé všech stupňů musí tyto zvláštnosti znát, plně využívat výhod horského terénu a naopak vhodnými opatřeními maximálně eliminovat jeho nevýhody.

Horský terén, místy hustě zalesněný, s těžko průchodnými úseky a velkým množstvím různých překážek, v zimě s vysokou vrstvou sněhu, který zde zůstává mnohdy ještě v květnu, vytváří **výhodné podmínky** pro organizaci **odolné obrany i s poměrně malými silami a prostředky**. Horské masívy, hřebeny a jejich výběžky jsou výhodnými přirozenými čarami, které umožňují organizovat několikapatrovou kruhovou obranu s dalekým výhledem a výstřelem. **Umožňují utajit** před nepřítelem uspořádání bojové sestavy i systém palby, jakož i budování zátarasů všeho druhu, mnohdy ve velmi krátké době, bez zvláštních materiálových problémů (např. záseky, sesuvy, zabahnění apod.).

Na druhé straně však silně členitý terén s hlubokými a skrytými přístupy, nespojitelné hřebety a výšiny, velký počet nebráněných prostorů dovolují nepříteli **skrytě se přiblížit** k naší obraně, pronikat nevelkými silami mezerami, používat **vzdušné výsadky a diverzní průzkumné skupiny**, nalétat **bítevními vrtulníky** až k opěrným bodům, vést **s překvapením čelní útoky, obchvaty a obejít** do boků a týlu.

Silně členitý terén **ztěžuje i použití bojové techniky**, zejména tanků, bojových vozidel a samohybných děl, **organizaci velení, přísun materiálu a evakuaci** raněných i poškozené techniky. Co je však zvláště závažné, ztěžuje — a mnohdy bez mimořádných opatření přímo znemožňuje — **manévr silami a prostředky**, částečně i manévr palbou, s cílem zesílit obranu na nejnebezpečnějších směrech. Toto negativní působení horského terénu nepřítel ještě zesílí vlastními opatřeními, jako je např. minování na dálku, použití diverzních skupin apod.

Tato nevýhoda na straně obránce je i nevýhodou pro útočníka. Omezené množství silnic a dostupných úseků terénu pro bojovou a dopravní techniku

ho nutí **působit převážně podél komunikací, rozčleňovat bojovou sestavu brigád a divizí.** Proto vojska v obraně budou využívat toho, že nepřítel povede bojovou činnost roztržitými silami a **na přístupných směrech budou budovat hlubokou obranu a ničit nepřítele po částech.** To však neznámá, že snaha velitele divize bránit v obranném pásmu všechny směry výhodně pro činnost nepřítele povede ke stejnoměrnému rozdělení sil a prostředků. Tím by se zbavoval možnosti vybudovat hlubokou obranu na nejdůležitějších směrech (v rámci divize dva až tři, v pluku zpravidla jeden) a omezoval její aktivnost.

To, že velitel divize může soustředit **hlavní úsilí na obranu důležitých tankových směrů,** především na udržení přechodů, průsmyků, komunikačních uzlů a velkých osídlených prostorů, je pro něho výhodou zvláště tehdy, probíhá-li boj ve známém terénu (např. v pohraničí), neboť volba bývá jednoznačná a ne příliš složitá.

Šířka a hloubka obranného pásma a úseků divize a pluků závisí na celkovém charakteru hor, tj. jak na množství, důležitosti a kapacitě směrů, vhodných pro útok nepřítele, tak na rozsahu nepřístupných, hustě zalesněných a obtížně schůdných (sjiždných) prostorů. Proto svojou rozlohou budou obranná pásma divize a úseky pluků zpravidla větší než v rovinatém terénu, při obraně širokého údolí, nebo náhorní plošiny. Spolu s omezenými manévrovacími možnostmi se tak projevuje jedna z dalších velkých nevýhod při organizaci obranného boje v horách, tj. **mnohem větší počet řešených problémů i přijímaných opatření než v obraně za normálních podmínek.** Můžeme z toho vyvodit i závěr, že organizace obrany v horském terénu je **časově náročnější než v jiných podmínkách.**

Mají-li být proto opatření přijata a vydána včas, musí být do organizace obrany **zapojen velmi aktivně celý štáb.** Přitom velitel divize (pluku) musí zabezpečit jednotné a správné pochopení zámyslu bojové činnosti tak, aby pomoc kteréhokoli funkcionáře při zabezpečování rozhodnutí u podřízených byla účinná. Osobně pracuje leninskou metodou hlavního článku a svoji pozornost soustřeďuje na rozhodující směr a na prosazení nejdůležitějších úkolů.

Má-li své zvláštnosti bojová činnost, pak i v **učlenění bojové sestavy** budou rovněž některé zvláštnosti, které musí velitel divize (pluku) respektovat:

Bojová sestava divize a pluku při obraně v horách, organizované zpravidla na široké frontě a na směrech výhodných pro útok nepřítele, je charakterizována **výrazným rozmístěním sil a prostředků na směrech.** I když má tytéž prvky jako při obraně v normálních podmínkách, bývá většinou učleněna do jednoho sledu spolu s vyčleněnou vševojskovou zálohou.

Může se — zejména na divizním stupni — vytvářet **větší počet záloh** (VŠZ, FTZ, POZ aj.). Jejich včasné a úspěšné zásah však vyžaduje, aby byly **dovedně rozmístěny** v bojové sestavě divize či pluku, byly dostatečně **silné a hlavně pohyblivé.** K rozhodujícím úkolům, které musí být připraveny plnit (obrana stanovených prostorů, zaujetí palebné čáry a čáry minování, protizteče), patří i **boj s výsadky nepřítele, jeho aeromobilními a průzkumně diverzními jednotkami.**

Část jednotek je nutné vyčlenit do nepřehledných mezer mezi opěrnými body s cílem zabránit obejití a obchvatu ze strany nepřítele. Zde plní nejen **průzkumné úkoly** (např. pozorování, naslouchání, získání zajatců), ale i **bojové úkoly,** jako jsou léčky, ničení malých jednotek a jednotlivců překvapivými ztečemi, a konečně budují zátarasy všeho druhu. Samozřejmě že tyto úkoly budou zabezpečovat především velitelé rot a praporů. Štáby pluků a divize sou-

střeďují svoji pozornost zejména na sladění a zabezpečení styků mezi pluky a se sousedy.

Pro použití **dělostřelectva a prostředků protivzdušné obrany** platí zásada maximální **decentralizace** tak, aby byla optimálně zabezpečena samostatnost jednotek a pluků k vedení bojové činnosti na stanoveném směru.

Horský zalesněný terén nabízí veliteli divize (pluku) jako protiváhu obcházení odřadů vyslání **přepadových odřadů** do týlu nepřítele s úkolem demoralizovat jeho vojska, ničit živou sílu a techniku, narušovat komunikace, zmocňovat se zajatců. Jejich úlohu mohou případně převzít jednotky na před-sunutém postavení, nebo předsunuté odřady v zabezpečovacím pásmu, které místo odchodu do sestavy divize či pluku využily nepřehlednosti terénu, ve vhodném prostoru se skryly a zahájily svou přepadovou činnost po přechodu prvních sledů a přiblížení se vhodných objektů k přepadu.

Hovořím-li o „dovedném rozmístění“ záloh, mám na mysli nejen rozmístění z hlediska vhodnosti prostoru podle předpokládané činnosti (a její důležitosti), ale i stanovené optimální odpovědi na otázku „**jak rozmístit?**“, a to především vševojskové zálohy (zálohu). V úvahu přicházejí zejména tyto **varianty**:

1. Zaujetí a vytvoření hloubky obrany na rozhodujících směrech. Velitel, který přijme toto řešení, si musí uvědomit, že jakýkoliv manévry v průběhu bojové činnosti bude časově náročnější a mnohdy velmi obtížně realizovatelný.

2. Ponechání v prostoru rozmístění, ale na větším prostoru než v normálních podmínkách, v menších celcích tak, aby mohly splnit v nejkratších časových lhůtách hlavní úkoly, tj. přechod do obrany a boj s nepřátelským výsadem.

3. Rozmístění (zaujetí obrany) v prostorech, které byly vyhodnoceny jako nejvhodnější pro použití výsadku nepřítelem. Toto řešení přichází v úvahu zvláště tehdy, jde-li o terénní objekty, jejichž ztráta a obsazení nepřítelem by znamenalo vážné ohrožení odolnosti celé obrany.

4. Různé kombinace předcházejících možností. Přitom je možné, že velitel divize pro důležitý směr direktivně stanoví způsob a místo rozmístění plukovní vševojskové zálohy v souladu s použitím vlastní VŠZ.

Charakter horského zalesněného terénu a uvedené zvláštnosti výrazně **ovlivňují obsah práce velitele divize a pluku při přijímání rozhodnutí**. Kromě obvyklých otázek, kterými se velitel a štáb zabývá v průběhu rozhodovacího procesu při organizaci obrany v normálních podmínkách, musí nalézt odpověď na řadu dalších důležitých „neznámých“ a vyvodit z nich potřebné závěry.

Při **hodnocení nepřítele** musí vzít velitel v úvahu i tyto otázky:

- jaká je připravenost divizí a brigád nepřítele k vedení bojové činnosti v horském zalesněném terénu, jde-li o speciální horské a vzdušné výsadkové svazky a útvary, které povedou útok proti naší divizi,

- zhodnocení možných směrů útoku, jejich taktickou kapacitu, výhody a nevýhody (z hlediska útočníka i obránce), možnost obejít kritických prostorů,
- pravděpodobný charakter činnosti nepřítele na těchto směrech,

- pravděpodobné prostory použití zbraní hromadného ničení nepřítelem a možné následky (zejména vznik závalů, požárů, záplav apod.),

- nejvhodnější přiletové směry bitevních vrtulníků,
- možnosti použití vzdušných výsadků a aeromobilních jednotek nepřítele.

Z odpovědí na tyto otázky musí velitel vyvodit, jak nejvýhodněji použít vlastní síly a prostředky k ničení hlavního uskupení nepřítele a na dalších směrech, včetně možností vyslání přepadových odřadů do týlu nepřítele.

Při **hodnocení vlastních vojsk** bude věnovat zvláštní pozornost připravenosti a zkušenostem vojsk divize a pluků k bojové činnosti v horách. To umožní co nejvhodnější rozdělení sil a prostředků podle směrů, určení bojových úkolů podřízeným, jakož i stanovení opatření vedoucích ke kvalitnější přípravě vojsk k vedení boje v těchto podmínkách.

V dalším musí velitel zhodnotit, jaký je charakter obrany organizované **sousedy**, podíl na zabezpečení neobsazených mezer a předpokládané zásahy jejich záloh (druhých sledů) na boky a styky. Ujasnění těchto otázek napomůže veliteli k přijetí optimálních opatření k zabezpečení boků a styků, jakož i ke sladění společných opatření se sousedy k odrazení útoku nepřítele v mezerách mezi nimi.

Prvořadý význam analytické činnosti velitele při organizaci obrany v horách má zhodnocení terénu. Při této činnosti musí velitel divize (pluku) **zvlášť pečlivě stanovit:**

- možné prostory soustředění nepřítele, cesty (směry) příchodu a přístupu k obrannému pásmu (úseku), nejvhodnější čáry rozvinování jeho vojsk ke zteči,
- taktické hodnoty směry využitelných nepřítelem pro rozvíjení útoku v hloubce obranného pásma (úseku),
- možnosti využití těžko průchodných prostorů a skrytých přístupů k vlastní obraně,
- důležité prostory, na jejichž udržení závisí odolnost, popř. i aktivnost obrany,
- terénní objekty a úseky komunikací zvlášť výhodné k ničení nepřítele,
- místa vhodná ke zřizování všech druhů záatarasů,
- prostory, ve kterých především můžeme očekávat použití vzdušných vysádek nepřítele,
- možnosti manévru bitevních vrtulníků nepřítele v hloubce obranného pásma (úseku),
- směry a čáry rozvinování k protiztečím druhých sledů a záloh,
- možnost vedení manévru silami a prostředky z jedné (pasivní) směru na druhé,
- přísnové a odsunové cesty a opatření k udržení ve sjízdném stavu.

Při stanovení **prostorů vhodných k vedení vlastních jaderných a chemických úderů** na nepřítele bere v úvahu, že těchto úderů se v horách výhodně používá proti vojskům nepřítele, která jsou v úzkých údolích, zářezích a průsmycích, i na objektech, jejichž rozrušením vzniknou sutě, závaly, laviny a podobně. Tím se nepříteli podstatně ztíží postup a manévr.

Při **určování prostorů**, na jejichž udržení závisí **odolnost** obrany, musí počítat s tím, že v řadě případů může nepřítel rozvíjet útok, aniž by přímo ovládl takové objekty, jako jsou průsmyky, úžlabiny a komunikační uzly. Odolnost obrany nezávisí tudíž jen na bezprostřední obraně těchto objektů, ale také na spolehlivém udržení okolních dominujících výšin a svahů.

V průběhu hodnocení terénu velitel **při upřesňování** (popř. **určování**) **průběhu předního okraje** vychází z toho, že je nejvhodnější volit jej na přívráscových svazích horských hřbetů, výšin a výběžků hor, aby tak byl zabezpečen optimální výhled a postřelování všech k němu vedoucích přístupů. To však neznamená, že k dosažení překvapení nad nepřítelem nebude v některých prostorech určen přední okraj i na odvrácených svazích. Právě jeho nepřetržitý průběh umožní vytvářet palebné pytle.

V dalším je třeba zhodnotit **možnost nenadálých povětrnostních změn**, a tím vznik sesuvů a sněhových lavin a v období silných dešťů a tání sněhu možnosti zaplavení koryt vyschlých řek, prohlubování úžlabin a roklí.

V rozhodnutí pro obranu formuluje zámysl činnosti, bojové úkoly podřízeným, způsob součinnosti a organizaci velení.

Kromě obvyklých otázek musí přesně vyjádřit **zámysl činnosti** ke zničení obcházejících odřadů nepřítele a jeho taktických vzdušných výsadek, uskupení sil a prostředků podle směrů, způsoby boje s bitevnými vrtulníky, jakož i sílu a úkoly jednotek vyčleněných k obraně mezer mezi jednotlivými opěrnými body.

Bojové úkoly stanovi podřízeným podle obvyklých zásad. Za pozornost však stojí stanovení **úkolů druhým sledům a vševojskovým zálohám**. Jestliže považujeme průsmyky, přechody, dominantní výšiny a další terénní předměty v hloubce obranného pásma za důležitý předpoklad odolnosti a aktivity obrany, pak úkoly k jejich obsazení, k organizaci a budování obrany musí být **vydány co nejdříve**, určitě dříve než pluku (plukům) a praporu (praporům) na druhém směru. Opozdit se, znamená nabídku pro nepřítele, aby nás předešel a svými aeromobilními jednotkami je obsadil bez boje. Proto ani v průběhu budování obrany nemůžeme počítat s tím, že by tyto jednotky mohly být využity k ženijním pracem ve prospěch prvých sledů.

Součinnost se organizuje do celé hloubky obrany podle pravděpodobných směrů útoku nepřítele. Velitel divize (pluku) slaďuje úsilí bránících se pluků (praporů) a palebných prostředků ke zničení nepřítele na přístupech k obraně, při vklínění se do obrany, ke zmaření jeho obejití a obchvatů do boků a týlu bránících se jednotek, jakož i ke zničení vzdušných výsadek.

Jednou ze zvláštností organizace součinnosti v horách je, že kromě sladění činnosti vojsk vyčleněných k obraně na směrech, musí velitel divize a pluku sladit jejich činnost i s vyčleněnými silami do mezer mezi těmito směry. K zabezpečení co nejpřesnější orientace je vhodné přijmout taková opatření, umělé orientační body a dobře viditelné značky.

Pro organizaci velení se vytváří soustava stálých míst velení: velitelské stanoviště, jakož i organickou součástí je i vzdušné místo velení zřízené zpravidla na speciálně upraveném vrtulníku, záložní velitelské stanoviště a týlové velitelské stanoviště. Tato stanoviště se rozmísťují v malých osadách, samostatných objektech nebo na okrajích lesů, vždy však ve skrytých místech a s využitím ochranných vlastností členitého terénu hor. Pro manévr míst velení volí a připravuje velitel divize (na základě návrhu náčelníka štábu) záložní prostor pro každé místo velení tak, aby měl možnost volného pohybu stranou od vlonu nepřítele do naší obrany. Při dodržení zásady, že všechna místa velení je třeba volit mimo předpokládaný směr útoku nepřítele, v méně dostupném terénu, rozmísťuje se VS divize zpravidla ve vzdálenosti 15 km od předního okraje obrany.

Ke sledování bojové činnosti vojsk se na vhodných místech zřizují pozorovací stanoviště s vybudovaným spojením na místa velení a obsazuje se bojovou směnou.

Ke zvlášť náročným úkolům, které musí velitel divize při organizaci obrany splnit, patří **organizace systému komplexního palebného ničení**, který v horách tvoří především systém palby motostřeleckých a tankových pluků (palba dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení, palba protitankových prostředků a ručních zbraní) doplněný palbou dělostřelectva, které si ponechal

velitel divize ve vlastní podřízenosti, jakož i úderý tříštivotrhavou municí raketového útvaru, úderý letectva a bojových vrtulníků. Všechny tyto palby a úderý jsou pečlivě sladěny s jadernými úderý raketového útvaru divize a jadernými prostředky nadřízených velitelů.

V počátečním období války můžeme předpokládat, že k odrazení vpádu nepřítele na naše území i nadřízený velitel použije své dělostřelectvo decentralizovaně, tzn., že většinu podřídí divizím v prvním sledu. V jejich prospěch bude plánovat i zásah většiny svých záloh, bojových vrtulníků a úderý letectva.

Složitá situace (a právě takovou musí být každý velitel připraven řešit) nastane pro velitele divize a jeho štáb tehdy, bude-li divize přecházet do obrany v průběhu útočné operace, protože bude jen výjimečně posílena dělostřelectvem. Rovněž počty vyčleněných vzletů stíhacího bombardovacího letectva a počty přidělených vzletů bojových vrtulníků budou velmi omezené, takže tyto prostředky budou především použity na směru předpokládaného hlavního úderu nepřítele.

Divizní dělostřelectvo bude decentralizováno, rozděleno mezi pluky. Velitel divize si ponechá v podřízenosti zpravidla jen raketometný oddíl k podpoře sil na rozhodujícím směru. Manévr palbou bude vzhledem k šířce obranného pásma divize omezen, stejně jako manévr palebnými prostředky.

Z uvedeného je zřejmé, že požadavek, aby byl nepřítel ničen již na dalekých přístupech k obraně, při svém rozvíjení a po zahájení zteče, bude se dařit veliteli divize **naplňovat především na rozhodujícím směru**, neboť organizace komplexního ničení nepřítele se bude přibližovat normálním podmínkám vedení obranného boje. Splnění tohoto úkolu i na druhých směrech si bude především vyžadovat, aby velitelé (divize i pluky) a jejich štáby umně organizovali systém paleb tak, aby byly optimálně využity bojové vlastnosti všech palebných prostředků.

Výhodou, a tím i pomocí při řešení těchto otázek, je omezené množství směrů vhodných pro útok nepřítele a jejich často jen malá kapacita. Tato skutečnost vytváří vhodné podmínky pro vedení účinných palebných úderů na nepřátelská uskupení, která se přisunují a rozvíjejí ke zteči.

Zvlášť důležitý bude i výběr prostorů, ve kterých se předpokládá ničení nepřítele jadernými úderý. Tyto úderý nejen způsobí nepříteli značné ztráty, ale přivodí i velké sesuvy a závaly v prostorech jeho rozmístění nebo vytvoří pásmo radioaktivního zamoření, která právě ve vhodných místech (úzké úžlabiny, přechody) nebude moci obejít. To umožní nejen zdržet útok nepřítele, ale i zcela jej znemožnit.

Dělostřelectvo zahajuje ničení nepřítele na maximální vzdálenosti a připravuje hromadné, soustředěné a přehradné palby nejen před přední okraj obrany, ale i do její hloubky a k zabezpečení boků a mezer mezi jednotkami. Důležitou roli při ničení nepřítele v hluchých a skrytých prostorech mohou sehrát minomety.

Systém protitankových paleb a paleb z ručních zbraní musí při obraně v horách zabezpečovat vytvoření boční a křížové palby nejen podél fronty a do hloubky, ale i do výšky. Musí se organizovat tak, aby před předním okrajem, na bocích a v mezerách mezi opěrnými body nevznikly hluché prostory. Velká část palebných prostředků se rozmísťuje co nejbližší k předními okraji na svazích výšin obrácených k nepříteli. Protitanková obrana se organizuje na

tankových cměrech do celé hloubky obrany. Její součástí jsou tankové léčky a rozvinutý systém zátarasů na cestách.

Nejhustší palba všeho druhu musí přehrazovat údolí, cesty, východy z úžlabin a soutěsek, výhodné přechody přes řeky a kaňony. Palebné prostředky se v opěrných bodech rozmísťují stupňovitě jak na svazích přivrácených k nepříteli, tak i na odvrácených svazích. Tanky a další protitankové prostředky přidělené motostřeleckým jednotkám se používají v opěrných bodech rot bránících cesty, soutěsky, okraje lesů a místa přeprav přes horské řeky. Důležité je, aby jejich palebná stanoviště byla vybrána v takových místech, odkud je možné zabezpečit vedení palby do velké vzdálenosti.

Jedna ze zvláštností obrany v horách je **široké používání léček všeho druhu** (tanky, BVP, děla, vrtulníky, ruční protitankové zbraně a jiné). Přípravují se především na směrech, které umožňují nepříteli skrytý přístup k naší obraně. Mohou se však organizovat i na bocích, v mezerách i v hloubce obrany.

Vzhledem ke složitosti manévru silami a prostředky vzrůstá značně manévr palbou všech druhů. Z toho důvodu je třeba na nebezpečné směry a k zabezpečení boků a mezer předem plánovat soustředění paleb, zaujetí palebných čar tankovými jednotkami, jednotkami na BVP a protitankovými zálohami, a doplnit je i manévrem pohyblivými odřady zatarasovacími a zaminováním důležitých přístupů dělostřelectva (raketometry na dálku).

Ke složitosti palebného systému v horském terénu přispívají i četné zalesněné prostory. Palba, zejména přímá střelba, je v lese silně omezena. V hustých lesích je dálka střelby všeobecně mezi 50—100 m, ve starých světlých lesních prostorech můžeme zřídka střílet na stojící cíl do vzdálenosti přes 200 m. Proto i v lesích se palba koncentruje především podél silnic, cest a průsmyků. Efektivní bude zejména palba dělostřelectva, minometů a vrtulníků, bude však podmíněně omezena špatnými pozorovacími podmínkami.

Sovětské zkušenosti z vedení bojové činnosti v horách severního Kavkazu ukazují, že výrazných úspěchů dosahovaly zejména ty sovětské jednotky a útvary, které měly **speciální přípravu** (výcvik) a byly **všestranně** k tomuto boji **zabezpečeny**. Významnou úlohu sehrálo i **civilní obyvatelstvo**, které napomáhalo rychleji poznat zvláštnosti terénu, spolupracovalo při využívání komunikací, průsmyků, úžlabin, zejména při zaujímání bojových sestav. Neméně důležitým byla i rozhodnost, samostatnost a dovednost velitelů všech stupňů a jejich umění optimálně zorganizovat a vést obranný boj v horském zalesněném terénu.